

L' ENCUNAMENT

o baix Vallés atravessat per tots cantons de ferro-car-rils y carreteras; la de Vich, de Fransa, de Caldas, de Sabadell y Tarrassa etc., va perdent ja mes sa fesomia propia; mes lo alt Vallés abandonat á si meteix, sens cap via de comunicació que 'l relacioni ab lo contínuo tracte que aquell porta, conserva encara moltas d' aquellas cos-tums y creencias que per anys y sigles quieta y pacíficament han vis-cut entre sos valls y afraus.

Per aixó no es estrany que en moltas de las costums que aném contant, nos referim sempre á dit alt Vallés.

En molts dels pobles del mateix no hi ha sisquera llevadora degu-dament aprobada, tot lo mes entre dos ó tres pobles tenen una dona vehina d' alguns d' ells, que per sa experiència, lliura los infants del ventre de la mare. Sort que la mateixa montanya, com es allí dalt, cria gent robusta y lo part no presenta may las dificultats y complica-cions que á las ciutadanas y fins á las dónas de vila á voltas ocasiona.

Quasi sempre la partegassa, com li diuhen ó llevadora postissa, té de fer duas ó tres horas de camí, sola. ab la cistella al brás ahont hi dú unas quantas herbas fortas, y la veuria atravessar boscos, pujar serras, passar torrents y rieras, á péu sempre, ara en mitj del sol que esbadella la terra, ara en las nits d' ivern que 'l fret y la pluja abaten l home. Quan arriba á la casa, lo primer que fá es posar al foch en una olleta, sajolida, corona de rey, y alguna altre de las herbas que porta, ferne una beguda y donarla á la pacient, fentli avants rosegat

un tros de xacolata crúa, que es lo gran remey y requisit, apunt sempre, pera tot malalt ó desganat.

Després espéra; y quan tot ja está llest, després de vestir la criatura, se queda dúas ó tres horas á la casa pera veure si esdevé cap novetat que reclami son ausili, y després com á última feyna, agafa la gallina blanca, per aytal cás guardada desde temps, la mata y la aparia per la malalta.

Quan té tot aixó fet, ab lo cistell al brás, y la paga, per cert ben escassa, á la butxaca, se 'n torna á casa seva, sempre á péu; passa aigües, atravessa boscós, afraus y serras, y ja no se la veu mes fins que 's necessiti altre volta.

Allavors entra un' altre dóna prop la partera, es l' *encunadora*, té de esser de bona conducta, de sanch regonegudament bona y ben sanitosa.

Es la qui dona de mamar primer al infantet; jamay es la mare qui li dona primer lo pit, sols quan l' *encunadora* ho ha fet pera ensenyarli, es quan eixa la entrega á la mare que li dona desde llavors en avant son nodriment. Y sempre á l' *encunadora* se li conserva cert carinyo y se la considera unida ab llas íntim ab la criatura.

LAS BARBOTAS

Seguint lo rieral de Santa Eularia, en lo terme da Bigas hi ha una casa antigua ab una negre torra, alta y cuadrada, propietat avans de los Barons de Rocafort.

Avuy passada á mans agenas ha sigut dividida y destrossada, desapareixent las murallas y la capella pera ferhi casetas de gent menestrala arredossadas sota la dita torre: no obstant, se conservan encara una porta á dalt de la escala del pati d' honor, convertit en corral y duas finestras de las duas grans salas, restos preciosíssims, ab sas caras, fullas de parra y demés, tan ben trevallat, que dona idea de lo que fou aquell palau.

Entre la torre y casa Noguera hi ha un pla de regadiu, en lo quin se trovan enterradas molts parets, y ya que de tradicions parlém, no podém menos de contar lo que de aquellas se creu en lo país. Se diu, y creu en ell, que en dit lloch hi hagué una ciutat que se 'n deya Atenas y que de aixó li vé á la riera que baixa de Sant Miquel del Fay, lo dirse riu Tenes ó riera de Atenas com indistintament se la anomenava aixís en las escripturas antigues.

En lo terme de dita casa Noguera hi ha duas cosas notabilíssimas, dos bocas ó dens d' aigua, una de las quals se sap d' ahont vé, mes l' altre no. La primera es coneguda per lo Abancó, per portar l' aigua de una riera anomenada aixís en lo terme de Ayguafreda. Avans de arribar dita riera á atravessar la carretera que baixa de Vich, te dos ó tres xucladors per ahont s' hi fon tota l' aigua y surt després en lo dit terme de casa Noguera de Bigas. Tarda en sortir de 24 á 26 horas y s' diu que hi havia á Bigas qui estava comvingut ab lo moliné de la Abancó pera que en los estius de aixut, no enjugués la molinada sino en los dias que á aquell li tocava l' aigua pera regar.

De l' altre que s' en diu las Barbotas, de borbollar, porque l' aigua naix en la mateixa boca de la riera sota una roca, y fins al mitj de ella borbollant, brotant ab abundosos grifols, que constitueixin la riquesa del país, per que sempre portan aigua; molts vegadas ab prou feinas ne porta la riera y d' alli ne ixen dos ó tres molas.

Venuda la casa Noguera per la desamortisació per haver pertenescut á mans Ecclesiásticas, l' Hospital de Vich, va esser comprada solsament pera dita aigua, pera veurer de durla á Barcelona. Aixís es que 'l nou amo se posá á buscarla, á fer pous y á tirar barrinadas, y may va trovarla de tan fonda que deu passar.

Ningú sab d' ahont ve y va; lo sifont de la Abancó es tan immens donchs, que te d' atravessar llargas y altas montanyas, lo de las Barbotas ho te de esser molt mes, ja que al fi y al cap d' Ayguafreda, (si seguim la opinió dels que crehent que tots los aiguavessants que van á formar las rieras del mateix, per alts que siguiñ son del Vallés), Ayguafreda y Bigas perteneixen á una mateixa comarca pero 'l de las Barbotas, ha de ser mes immens encara, ja que molts vegadas estant lo cel seré sense veures cap núvol per tot lo voltan, ni per dalt de las montanyas, han tingut una grossa avinguda, y lo que es mes particular, d' aygua clara y trasparente, per grossa que sigui la avinguda, proba certa de lo molt lluny que ve.

Respecte d' ellas ne conta lo poble una tradició: diu que un dia un pastor estava pasturant son remat en la montanya de Montserrat;

menjant prop de una font, li caigué 'l plat y la cullera de fusta ab que mienjava, y l' aygua l' engollí cap á dins: al cap d' uns quants dias lo plat y la cullera eixiren en las barbotas, per aixó diu lo poble que aquella aygua vé de Montserrat. Igual tradició se troba en lo dit poble d' Ayguafreda, que seguint la opinió dalt dita será també del Vallés, proba del gran instint del poble en concebir los grans fenómens naturals.

Diu que dalt de la montanya hi ha una font d' aygua molt fresca, en la que cada dia hi anava á beure un pastor ab son remat; que una vegada lo van desterrar á las illas de Mallorca y éll de cremat no volgué que ningú mes disfrutés d' aquella font tan fresca y regalada y va esbullarla. Quan va esser á Mallorca arrivá á un poble que estavan desesperats perque una font d' una aygua molt bona y regalada que fins allavoras havían tingut, tot d' un plegat se 'ls havia assecat deixantlos en la miseria. Lo pastor preguntá desde quant era y comprengué qu' era de la font que éll havia esbullat. Llavoras los hi digué que si li conseguian lo perdó los hi faria tornar l' aygua. Li conseguiren, éll torná á Ayguafreda, apariá la font y 'ls de Mallorca tornáren á tenir l' aygua.

LO CASTELL DE MONTBUY

Al cim d' un alt turó, no molt distant y dominant á Caldas, s' aixecan las ruinas de un majestuós castell: es lo Castell de Montbuy. Alterosas alsinas y verts pins creixen ufanosos al mitj de sos enderrochs; de son pon llevadis no 'n queda rastre, y sos fossos, plens fins á dalt de las murallas ab las pedras de las enrrunadas parets, son cuberts de tornamins y agram. De quan en quan, algun conill espahordit surt de entre mitj de las matas, y quan algun curiós puja á dalt pera contemplar lo indecible panorama que d' allí 's descobreix, pot veure en mitj dels marlets y clivellas de las pocas parets que encara hi quedan, l' ull de la sargantana que guayta esmirada de que vagin á interrompre aquella soledad.

Aquell mudisme, aquella quietut y aquell abandono entristeixen y conmhuen l' ànima, aquells enderrochs parlan vivament al cor mes que no ho pugan fer totes las veus humanas; quans de recorts, quans de fets y quans noms no portan á nostra memoria!...

Aquest castell, edificat sens dubte en temps de la reconquesta de Catalunya, fon propietat segons uns, dels senyors de Moncada, desde qual castell se feyan senyas ab fogatas pera anunciar-se los perills y demanarse ajuda: segons altres pertanyia als senyors de La Roca, mes lo poble que per tot allí ahont veu un castell te per cert que perteneixia als moros, conta d' éll lo següent:

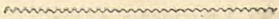
Dominats y avassallats per lo Rey moro de Montbuy los habitants de aquella comarca y tenint molts pochs medis pera vencer á sos poderosos enemichs, deslliuraren de lograr ab la astucia, lo que no podian per la forsa.

Ab aquest motiu enviaren misatjers al rey, de que li volian fer grans festas y que si 'ls donava permis, anirian en los seus patis á jugar canyas. Content lo moro de véurels tant subjectes, cosa que may hauria cregut, hi convení molt plahement.

Arrivá 'l dia, y las portas del Castell s' obriren pera donarlos pas. Tothom hi acudí, joves y vells de tots los pobles de la encontrada, ni un ne quedá sens anarhi. Lo rey doná la senyal y ls pajesos comensaren sos jochs de una manera maravellosa, jamay los que habitaban lo Castell havian vist mes destresa, seguritat y varietat de jochs: sobte y quant mes embadalits y distrets estaban, los pagesos trencant sas canyas, empuyant las llansas que dintre de ellas duyen, y tirantse sobre 'ls descuidats moros ne feren tant terrible mortándat que pochs ne quedaren ab vida.

Altre tradició diu, que no tenint los pagesos armas, anaren á provocar als del Castell, y que aquestos, fiats de aixó sortiren ben poch armats y mofantse de ells y quant los pagesos los tingueren aprop, que era lo que volian, feren sortir á cops de punxadas á tots los bous que en llurs casas hi havia y que tenian amagats entre los espessos boscos. Los quals bous rabiosos com estaban, feren dels moros gran destrossa apoderantse llavors los pagessos del Castell, que may mes recobraren los moros: per aixó en aquell mont li quedá lo nom de *Montbovis*, montanya dels bous, que s' ha convertit en Montbuy.

MARÍA DE BELL-LLOCH.

LO MOLÍ D' AYGUA

IDILI

Ab son estel al fron clareja l' auba:
La llum incerta dins lo freu penetra,
Y ja 'l contorn apar d' esquerpes roques
Ab vestidures d' eura.

En lo pregon del bosch s' amaga l' ombra,
De les serres baixant, tota desfeta;
Va platejantse la cinteta clara
Del torrent que gemega.

En les copes dels olms l' aucell arrisca
De sa tendresa la cansó primera,
Y l' aire, mut, l' escolta, y s' hi adelitan
Esclatant les poncelles.

Alla á la vora de lo rech qui escuma,
Per dins l' estret que 'ls dos serrals ne dexan,
S' amaga la caseta á dins les rames
De murtes y ginestas.

S' hi veu la fosca encrar en la teulada,
Tant hi fullen espés les llimoneres;
Encara del molí no 's sent la roda
Ni 'l moliner s' axeca.

Coronan lo portal roses y pámpols,
Un claveller rumbeija en la finestra,
Y ben bé diuhen sos clavells pomposos
L' afany de la qui 'l rega.

Rosa gentil, del moliner la filla,
Semblant á l' auba fresca y riallera,
Mitx obri 'l finestró, y apart que 'l dia
Ixca de ses pipelles.

Atenta escolta; en la vehina serra
Ou d' un flaviol lo só, y com que senta
Un mot en cada punt de la tonada,
Un suspir ó una quexa.

Al passar les ovelles per la falda,
Quant se retiran, los anyells darrera,
La tonadeta 's fa mes suau y dolça
Per qui l' entent com ella.

Y allunyantse 'l remat vers la cabana,
Confónentse en l' espany flaviol y esquelles;
Y aire y torrent y tot d' amor suspira,
Flors, ramatge y herbes.

Flayres del cel com qui 'n la terra passen;
Y quant les perles plohen, van y venen
Mots misteriosos dins perfum de roses,
Mirades qui' s' entenen.

Dáurense en tan los cims; lo molí roda
Empés per l' aygua del torrent qui vessa;
Cau la farina, 'l moliner ne canta
Sa cansoneta alegre.

Y guayta 'l sol per freu, y la minyona
Baxa á la vora, 'l joy al cor, serena;
Y ne fa spill de lo crestall de l' aygua,
Qu' enllá 's desfá entre pedres.

Y par que diga al veure 's hi jolia:
—Si com lo rech m' hi fa, jo fos tan bella,
¿Com fugiria 'l jovenet qui passa
De l' amorosa pena?

Mes, ay, no cal per viure trista y sola
Que tú m' enganes, aygua mentidera;
Joyosa adula los clavells del marge,
O lo sol qui t' argenta,—

Y de la filla ab lo dolor no jugues,
Ni ab son coret que suspirant espera;
Qu' á la font clara del amor s' inclina
Ahont tantas s' en hi negan,

Y lo torrent tot calt sorolla y salta,
Emportantsen la dolsa cantarella,
Com s' en emporta las marcides fulles
De les roses que rega.

GERONI ROSSELLÓ.

REFRANS CATALANS

No es mon intent escriure la historia ó manera de formar-se alguns refrans, per mes que comprench quant útil fora aquest estudi. Pretench sols donar la explicació popular de alguns, y qui sab si ella podrà servir mes tart á aquell noble objecte. Es d' advertir que algunas de las rondallas ab las que 'l poble explica alguns refrans apareixen *à posteriori*; no obstant y aixó, crech útil apuntarlas, perque sino altra cosa, proban la popularitat del refran á que 's refereix.

QUI FA DONACIÓ COM EN RABASSA,
QUE LI PIQUIN LO CAP AB UNA MASSA.

Aquest refran tal vegada no es dels que tenen la forma mes popular, no obstant ho es y molt, podentse comprobar son us en totas ó gayre bé totas las comarcas catalanas, lo mateix que l' altre aforisme:

Si donas ans de morir
aparellat per sufrir.

Un y altre expressan los inconvenients que hi ha de desferse en vida del bens, lo qual s' expressa en proverbis y sentencias d' altres nacions.

En castellá diuhén:

Quien da lo suyo antes de su muerte
que le den con un mazo en la frente (*Bastús*).

La semblansa del refran catalá y castellá es notable, y no seria de mes que 's pogués averiguar quin té prioritat. En Justin Pepratx, en sos *Rumellets*, consigna 'l nostre, y en una nota á la traducció fran-

cesa diu: «*Rabassa, nom que s' ha fet proverbial pera designar al que fa donació de tots sos bens avans sa mort.*»

Heus aquí, per lo que puga servir al esclariment del origen del refran catalá, com l' explica 'l poble:

L' AVI RABASSA (1).

Era l' avi Rabassa un home prou rich en terras de cultiu; tot un propietari, pero á sa riqueza unia una bondad y honradesa á tota proba y sobre tot un amor entranyable al seu únich fill, l' hereu, que feya que tothom lo cités com á exemple de pares que 's tornan boigs pels fills.

Tot á la bona de Deu com ell era, se creya correspost per lo seu fill en son afecte, y aixis, quan la sahó hi fou, es á dir, quan tingué la edad á propósit, l' hereu basquejà de casarse, y no hi ha que dir si 'l seu pare aplaudi la idea. La jove era d' una bona casa del mateix terme, y al fer los capitols, tan los pares d' ella com en Rabassa, procuraren á qui mes podria constituir una familia ferma, pera lo qual y á fi d'assegurar mellor la realisació de la promesa del dot, no fen l' hereu Rabassa mes que una insinuació y ja 'l pare feu consignar en los capitols la donació que feya al seu únich fill de tots sos bens, tal y com sol ferse soviut á Catalunya, ab la reserva del ús de fruyt, ¿Perque no ho havia de fer, si l' hereu l' estimava ab tota l' ánima?

Passá temps, y la nova familia anava prosperant, Tothom citava la familia d' en Rabassa, com á exemple de bona avinensa. L' avi Rabassa era mes que un pare pels fills del hereu; per aquestos tot era l' avi...

Un dia l' avi Rabassa s' en aná á trobar al únich y verdader amich de tota sa vida, y tremolench y plé de temor, ab las llágrimas als ulls, li digué:

—Es precis que lo que tinch aquí dintre ho tregui á fora. Tú ja no 'n farás cas de mos maldecaps, porque sempre 'm solias dir que jo no sabia viure. Has de saber que avans de casarse l' hereu, jo á casa era l' amo, jo m' asseya al capdemunt del escon ¿sabs? lo lloch del meu pare que al Cel sia, y que en vida d' ell m' hauria guardat com d' escaldarme d' haberli prés; jo feya y desfeya, porque l' hereu tot era l' pare; pera mi era lo mellor bocí; pera mi 'l mellor abrigall, pera mi la mellor cambra de casa. Pero ¡ay! com ha cambiat tot: ara ja la cambra de darrera es la del avi; alguns dias d' hi-

(1) Aquesta rondalla la vaig recullir á Arbucias.

vern rigurós tinch de tirarme la roba de port á sobre l' llit pera no morir-me de fret; lo meu lloch del escon es pel meu fill, y jo 'm veig obligat á fer companyia als meus nets ¡los meus fills! asseguts á terra y fins peixentlos lo menjar. De res me consulta, de res me parla. La darrera setmana va fer un esboranch al bosch que may mes será altre, y ho he sapigut pèls de fora casa. Tot sovint fa obras, y quant me 'n adono ja 'ls mestres han esbalsat un envà ó ja 'n tenen mitj de fet... Tant ell com ella 's posan mal humorats quan me veuhen, de tal manera que fins los mossos ja ho coneixen y 's desvergonyeixen ab mi mirantme de reull y rient... Estich perdut, amich, estich perdut.

Y una mar de llágrimas acudi á sos ulls, ofegantlo 'ls singlots y sospirs que partian lo cor.

Lo seu amich, com á home de mes mon, qu' era 'l pare pedás del poble, per lo molt que s' havia aprofitat de tot lo que sabia del modo de fer dels homes, se 'l mirá una estona ab semblant compassiu, y després d' haverli donat una forta abrassada, li contestá:

—¡Pobre Rabassa! ¡Vaja! Las cosas s' han d' agafar d' un altre terme y no voler foradar las parets á cops de cap. Un altre per tot consol te diria: ¿y donchs, qui 't feya fer donació? Pero lo fet, fet está: tú has probat estimar al teu fill; ditzós qui pot tenir penediments consemblants! Tranquilisat, qu' encara 's pot arreglar tot.

—¿Vols dir que aixó té arreglo?... Contestá espantat lo bon avi.

—Sí; pero no t' espantis, que no 't proposaré que pledegis ab lo teu hereu, perque ja sé que no ho farias en que 't costés la mort. Lo remey es molt mes positiu, y sobre tot mes práctic. Jo 't dech una vintena de duros qu' ara bon servey te farán.

—Fuig home, no me 'n parlis.

—¿Y ara? Creu y prenlos; es la part del meu remey, com si diguessim las pindolas ó las culleradetas de medicina; ara respecte del tractament, entra aquí, perque tinch por que ningú ho senti. Ha d' esser un secret pera tothom, menos pera nosaltres dos...

Y se 'n entraren en l' estudi ó cambra d' escriurer del amich, y enrahonaren bona estona. Lo que tractaren degué esser d' importancia, perque al sortir l' avi Rabassa ja feya la rialleta y 'l seu amich l' abrassava esclafint grossas riallas y dihentli:

—Vaja, aden, y bona sort. A veure si vens á donarme novas de la teva salut, á fi de saber si 'l remey fá efecte.

—No 'n dupto gota, perque estich convensut de que ets un bon metje.

—Tú sí que ets bon malalt, vaja, d' aquí á demá.

—Si á Deu plau.

Y l' avi Rabassa se 'n aná ben aconsolat cap á casa seva, mentres lo seu amic se 'n entrava en lo seu estudi boy mormolant :

—¡Quin cor! ¡Llástima pera un vell de seixanta anys! ¿Qui ho diria que un home aixís hi pogués arribar?.....

En sent á casa l' avi Rabassa, ja era cosa sapiguda, l' hereuhet, corria com una dayna á la cambra del padrí. Sempre hi queya alguna coseta com á premi d' algunas monerías, y sobre tot, solia 'l padrí pagar bé la companyia que se li feya.

En arribant á la cambra vegé al padrí atrafegat obrint una caixa que tenia en la espona dreta del seu llit, y sentí drinch de diners.

—¡Qué sou rich, padrí! feu tot alegre l' hereuhet.

—¿Cóm ho saps?

—Bé ho veig prou! ¿Oy que 'n teniu de diners?

—Ja buscas que 't compri alguna cosa.

—Oh! Com lo pare no 'm vol comprar may una bossa nova per anar á estudi.....

—Y bé; si ets bon minyó ja te la compraré.

Entre tant la curiositat del noy lo portá cap á darrera del seu padrí que agenollat devant de la caixa oberta s' estava contant cinch doblas de quatre duros, y embolicantlas cuidadosament ab un paper d' estrassa, colocá al costat d' altres papers embolicats. L' hereuhet vegé ben bé monedas d' or, vegé ben bé uns quants cartutxos de paper d' estrassa per l' estil del que havia fet allá mateix le seu padrí, y vegé com alsantse l' avi, tancava ab cuidado la caixa, y 's ficava la clau al butxacó de la armilla.

—¿Quan me la comprareu la bossa?

—Diumenge, á la fira. ¿Estarás content?

—La vull ab un carril.

—No; mes val en sense res, pera que hi pugas posar los llibres.

—No; lo carril no es pas á dintre. Al defora. ¿Sabeu? Hi es pintat, ab tres cotxes, y gent á dintre; fins hi ha un capellá que treu lo cap per la portella. ¡Son mes bonicas!...

Aviat vá saber l' hereu Rabassa per boca de la seva dona (aquesta ho havia sapigut per l' hereuhet) que l' avi era molt rich; que tenia un bossot tal qual, que tot ho tenia en monedas d' or y en la caixa de la espona del llit. Assegurats de la noticia pel mateix hereuhet que repetí lo que havia vist, ja no 'ls capigué cap dupte de que l' avi tenia una forta bossa, y desde aquell día las cosas cambiaren d' aspecte.

L' avi torná á esser l' amo de la casa; lo primer lloch de taula fou

per ell; lo millor bocí, era per l'avi, y fins se li proposá cambiar de cambra perque al darrera podia tenir alguna cosa y ningú sentirho... No s' feya cap tracte sense l'avi, y la jove era la mes amatenta en coneixer lo que desitjava l'*pare*. Fins li comprá una flassada bona pera que, no patís fret. No cambiá de cambra, pero l' hereuet aná á dormir ab ell pera que li fés companyia.

No faltaren indirectas per part del hereu, per que 'l seu pare fes testament, pero sempre s' hi resistí dibentli ab naturalitat:

— ¿Tot lo que tinch, si tinch poch ó molt, per qui ha de ser sino per tú? Lo meu es ben teu, y un pich jo mort ningú 't vindrá á demanar res.

Tot aná del tot bé; l' amich del avi Rabassa 's fregava las mans de gust cada vegada que 'l bon vell l' anava á veure. Un dia s' allitá y ja no se 'n axecá més. La mort se l' emportá sense excusa de cap mena si no 's la vellesa.

Aixís que fou mort l'avi, l' hereu s' apoderá de la clau de la caixa, y la obrí plé 'l cor d' esperansa, trobant sols al cap de vall, un pich treta tota la roba una massa y un paper lligat á ella ab un fil en que 's deya:

Qui fassi donació com en Rabassa
que li piquin lo cap ab aquesta massa.

Era la recepta del amich fidel, del bon metje, qual tractament havia sortit tan bé que aviat se feu popular.

La recepta passá á aforisme, y l' aforisme es un del refrans mes estessos per Catalunya, anant sempre acompanyat del cuento que ab mes gracia que la que jo he tingut l' he sentit contar en diferents pobles.

SEBASTIÁ FARNÉS.

RECORTS

Res me plau, res m' aconhorta,
ja del goig no 'n tinch esment,
des que tinch la mare morta
que sols visch d' anyorament.

Cada jorn de nou qu' arriba
fa mes gran lo meu dolor,
y es perquè en mon cor s' aviva
un inmens volcá d' amor.

Com l' aucella recelosa
qu' enronda 'l niu constantment,
també així envolta ta fosa
nit y jorn mon pensament.

Entre tenebras tot hora,
¡quan li plau la fosquetat!
que ab la llum del sol s' anyora,
la del jorn li fá fredat.

¡Sempre prop teu, mare meva!
¡ben aprop, sempre prop teu!
raserat á l' ombra teva
crech estar mes prop de Déu.

No anyoro pas altre cosa
qu' estar sempre al teu costat,
qu' es per mí 'l vuyt de ta fosa
lo cel que tant he somniat.

En ell tot, tot es bonansa
hont res d' aquest mon anyor,

puig s' hi aplegan m' anyoransa
y ton darre' esclat d' amor.

Pera endolsir l' amargura
que va bebent lo cor meu,
cap llavi té prop dolsura;
¡quina fel será bon Déu!

¡Quin instant 'l que finares!
¡bé á tot hora 'l tinch present!
al cloure 'ls ulls assecares
la font de mon sentiment.

En ton llit de mort estesa
te veu ma pensa constant,
y entre boyras de tristesa
nit y jorn t' estich vetllant.

Com un foll, en mos deliris
arréu hont vaig, veig lluhint,
los flams inquiets dels ciris
com uns ulls que 'm van seguint.

Cor y polsos me bategan
al ovirar lo carner,
y los genolls se 'm doblegan
al trepitjar lo terror.

Al ser devant de la fossa
la caixa vaig destapar,
y atreyentme ella amorosa
¡com m' hi vaig abrahonar!

Ab quin dalé la besava
boy oprés per greu neguit!
mon cor bategant semblava
que 'm volgués eixir del pit.

En mon cor ressona encar
aquell cop viu y certer
que fá 'l martell al picar
quan obra un niuxo 'l fosser.

¡Quina gola aquella gola!
¡com se 't va dragá' aviat!
¡Com te miro encar tan sola
entre tanta fosquetat!

A cada rajol qu' alsava
lo fosser, ¡Déu meu quin plant!
la claror que al fons quedava,
com anà minvant! minvant!

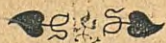
Tots los que l' acompanyavan
sol ab ella 'm van deixar,
fora 'l fossar m' esperavan,
¡y jo havermen d' entornar!

Al cim d' una branca morta
un aucell vegí piulant,
com si vora de la porta
se quedés per mi plorant.

¡Pobre aucell! pera tú encara
potsé 't restan temps mellors;
à mi res ja, sense mare
sols breus jorns plens de dolors.

¡Mare meva, mare meva!
sols anyoro estar prop teu:
raserat à l' ombra teva,
crech estar mes prop de Déu.

EMILI COCA Y COLLADO.

LA DAMA BLANCA

LLEGENDA FANTÀSTICA DE CATALUNYA

I.—LO FORASTER

A fosco cielo—a notte bruna
Al fioco raggio—d' incerta luna,
Col cupo suono—di tuon lontano
Dal colle al piano—un' ombra appar
In bianco avvolta—lenzuol cadente,
Col crin disciolto—con occhio ardente,
Qual densa nebbia—dal vento mossa
Avanza, ingrossa—immensa par.

La llegenda de la Dama blanca com la del Pont del Diabla, del Cassador fantasma, de las Bogaderas, de las Fillas del Rey Herodes y altres que n' hi ha en nostra Catalunya, jo crech que totes son procedentas de Alemanyà é importadas á nostre país durant la invasió dels Gots, Wisigots, Huns y altres que entraren en nostra terra procedents del Nort, y ho fa creure mes quan la Fransa, la Inglaterra, la Escocia y los Paissos baixos tenen idénticas ó parescudas llegendas á las nostras.

La que va á ocupar-me es de las mes populares, pero també de las més olvidadas á Catalunya, y tant sols la recordan al fons de las Valls dels Pirineus, en aquets pobles, ja espanyols, ja francesos, pero tots catalans y á las horas del Segre.

La demés Catalunya espanyola y francesa ja no 's recorda de la Dama blanca.

La de la llegenda es igual á Fransa, com á Alemanyà, com á Escocia y com en lo nostre país, y diu aixís:

Fa molts anys, millor diré, molts segles, que en un antich castell
LA RENAIXENSA.—Any XIII

vivia sola y sens altre companya que sos criats y homens de armas una Dama anomenada Hermentruda.

Lo castell era un resto de fortalesa romana, que fou reedificada por los Wisigots quan entraren en nostra terra, y un dels mes valents se feu senyor de aquell edifici y contornada.

Lo senyor mitj selvatge com eran tots, se feu fort allí y ab sos dos germans Teodomir y Favila que eran molts valents, estengueren sas conquistas y sens reparar si era ó no justicia se apoderaren dels terrenos y fortesas vehinas acompanyats de una colla que eran tant bons com ells.

Vingué un dia que en una de aqueixas sortidas morí lo senyor, deixant viuda á Hermentruda ab dos filets rossos com angels. Teodomir y Favila se'n anaren á viurer en un castell que habian pres en la altre part de las montanyas y deixaren á sa cunyada tots los bens del seu difunt marit, y á mes homens valents pera defensarla.

Hermentruda era molt bella, tenia la cabellera de or de las Damas godas y vestia de blanch, per ser lo trajo de dol de aquells temps.

Era una nit de hivern y la boyra cubria tota la serra y no se sentia remor alguna sino los udols que davan los llops y los ossos en los boscos veíns, y los xiulets de las bestias feréstegas de las que ja ara se'n ha perdut la mena com son los drachs, tarascas y brivias que vivian en los estanys veíns y sortian de sas aigüas negras y desplegant sas alas semblants á las ratas pinyadas, meitat ausells, meitat cuadrupedos, ab cuas de serp caragoladas que acabavan en llansa, bolavan tontament donant volta's per la torre major del castell y parantse en son terrat, deixant veurer entre la foscor sos ulls fosfórichs y sa llengua de sajeta, mentres que de sa enmatzinada gorja sortiá un fum vermell,

Seria prop mitxa nit cuan Hermentruda anava ja á retirar-se y senti que trucavan á la porta del castell.

Promte vingué un home de armas y le digué que un cassador foraster demanava hospedatge per aquella nit, puig anava perdut.

La Dama contestá que ja podia entrar en lo castell y digué que li aparellesen una cambra y li servisen menjar.

Pochs moments despres se presentá á Hermentruda un jove que era lo foraster, lo cual se agenollá á sus peus, y volgué besarli las mans, lo que la dama no permeté.

Hermentruda mirá despay al foraster y vegé á un home com may se li hagués presentat un altre de tan bona figura.

Era jove de apenas trenta anys, tenia hermosa cara, barba y cabells rossos, era alt y ben format y anava vestit de pells de bestias feréstegues.

gas, deixant nusos sos brassos y camas. Portava un arch y sagetas pera cassar.

—La nit m' ha sorpres entre 'ls boscos, digué lo foraster, y tement ab aqueixa foscura ser victima de alguna fera, he demanat aculliment en vostra casa, hermosa Dama.

—Jo t' acullo ab bona voluntat, li contesta Hermentruda, y feu senyal á una esclava llatina que tenia. Portá aqueixa una copa plena de vi vell y la presentá á la dama, á que mollá sos llavis en ella y doná á beure lo restant al foraster.

—Beu, la copa de la hospitalitat, li digué la Dama, y t' acullo baix lo meu trespol.

Y jo bech á la salut tua, hermosa, digué y preguntá: ¿Quin nom dech darte?

—Hermentruda, contestá la Dama, y afegí ¿com se anomena mon hoste?

—Oth lo del castell del Bosch negre, digué lo jove.

Dos patges vingueren portant atxas encesas eu sas mans y acompanyaren al foraster al menjador, ahont li serviren un cap de porch senglá ab verduras silvestres, unas perdius y un peix del estany, tot ab plats de plata y copas de lo mateix plenas de vins negres y blanchs y un gerro de hidro-mel.

La Dama se sentá á la taula ab lo jove y tant li agradá sa conversa, que 's passaren las horas sense adonarsen.

Eran tres horas pasada mitxa nit qaun se retiraren.

Lo jove se 'n aná á la cambra que li habian destinada y sobre un llit de preciosas pells se tirá pero no pogué dormir, puig la imatge de sa hermosa hostesa no se apartá may de son pensament, si be de quant en quant exclamava entre sospirs:— Entre ella y jo hi ha dos obstacles. May podré estimarla, may.

Hermentruda per sa part se'n aná á son quarto, hont en un llit junt al seu dormian sos dos fillets tan hermosos.

La mare los mirá embadalida y los besá lleugerament pera no despertarlos, despres se ficá en son llit pero no pogué dormir entre las tenebras de la nit; se li apareixian los hermosos ulls blaus del foraster que la miravan ab amor.

Per defora la boyra pujava de la Vall y cubria la montanya y lo castell.

Las bestias fantásticas, los drachs, las brivias y las tarascas volaban entre aquellas foscurias y donaban uns xiulets que feyan fredat.

II.—LOS DOS OBSTACLES

Dovunque inoltra—a passo lento
 Silenzio regna—che fa spavento
 Non spira fiato—non move stello
 Quasi per gelo—il rio se stá
 Y cani stesi accoracciati
 Abbassan gli occhi non han latrati
 Sol tratto tratto, da valle fonda
 La strige immonda—urlando va.

Fa ja dias que 'l foraster va marxar del castell de Hermentruda, y la Dama está cada dia mes enamorada de ell.

Oth per sa part no sap lo que en ell mateix passa, y sense volerho va molts dias á veure á Hermentruda y passan los dos horas y horas en amorosos coloquis,

Un dia Hermentruda li digué:

—Tu dius que so ta estimada Oth, y jo voldria creuret, pero ¿per que no 'm parlas may de unirte ab mi?

—So pobre, li contestà Oth, tornantse roig de vergonya.

—Jo so rica pera tú, digué la Dama.

—Ja may, digué Oth ab sentiment, voldré que la mia muller me fassi felis ab interessos.

—Avuy pots tenirlos si vols, digué Hermentruda. La Iberia, la Gotalaunia no es escasa del tot: conquistala, pots ferte conquistador y portarme cada dia novas terras, nous castells com ho feu en son temps mon difunt marít.

Oth torná groch al oir eixas paraulas, y contestà:

—No portaré ja may la desgracia baix lo trespòl de mon vehí, ni m' enriqueiré ab sas despullas.

Jo voldria ser ton espós, mes entre tu y jo hi ha dos obstacles.

—¿Quins son? preguntá ab ansia Hermentruda,

—Pots coneixerlos, digué Oth, y no 'm preguntis mes.

Oth sortí del castell de la Dama y se perdé entre la terra.

Hermentruda quedá sola y pensativa,

—Hi ha dos obstacles entre ell y jo, digué la Dama, ja sé quins son.

Lo meu primer marit sempre 'm deya que no volia que tingués altre amor que l' seu.

Oth pensa de la mateixa manera, y jo tinch dos fills.

Oth no vol que estimi mes que á ell, y jo so mare y mon carinyo no pot esser per ell sol. ¿Qué fer en aqueix cas? ¡oh ja m'apar que perdo 'l cap!

La Dama quedá inmovil llarch temps junt á la finestra de la gran torre.

Lo dia finí y vingué la nit y ab ella la gran frescor y los crits de las feras, de las aus nocturnas y de las alimanyas fantásticas.

Quan fou la hora de sopar, Hermentruda no se sentá á la taula pero s' hi sentaren sos fillets.

Quan donaren la bona nit á la sua mare exa les besá ab frenesi.

La nit corregué son terme y seria á sa meitat cuant la Dama se dirigí á sa cambra portant en sa mà una llantia semicircular, la cual la enlluminaba.

Anava vestida de blanch y cuberta de un vel com una mortalla.

Hermentruda estava groga y tremolosa.

Era heretje com eran los primitius gots de Espanya.

Hermentruda arrivá á sa cambra, s' acostá al llit de sos fillets y sos cabells s' crissaren pero un pensament terrible vingué á son cap.

—Hi ha dos obstacles entre tu y jo, digué, y es precis acabar ab ells, y, folla de passió, sens saber lo que feya, se tirá sobre lo llit de sos infants y la llantia que portava en la ma caigué á terra y se apagá.

A las horas se oiren uns crits ofegats y luego lo sanglot de la agonía.

Tot eran tenebras y afora las bestias fantásticas, las de las alas de rata pinyada, de llengua de sageta y ulls fosfórichs feyan uns crits que feyan feresa.

Despres no se oí res.

L' endemá al matí vingué Oth á veurer á sa aimada.

Hermentruda estaba tremolosa y son color com de difunt.

—Ja no hi ha obstacles entre tu y jo, li digué. Tu solsament tens dret avuy á mon carinyo, y acompanyantlo á sa cambra li mostra un llit en lo cual hi habia dos nens.

Oth retrocedí horrorissat al veurels. Estavan morts.

—Ets una fera digué á la Dama.

Tu has escanyat á tos fills.

—Y no eran los dos obstacles per ton amor? digué ella esferaida.

—No, desdixada de tú, crida Oth, los dos obstacles eran ton difunt marit y tos cunyats, que s' apoderaren dels bens de ma familia matant á mos pares, y ja may podria jo ser espos de la que fou muller del assessi de la mia nissaga.

Hermentruda doná un crit y caigué sobre los cadavres dels infants exclamant: — ¡Fills meus, fills meus!

Oth la deixá per sempre horrorissat.

Lo dia següent veyent que era tart y la Dama no 's llevava, los criats anaren á sa cambra y la trobaren morta abrassada ab sos fillets morts també.

Desde llavors quan amenassa tempestat ó en la fosca de la nit, en nostras contornadas dels Pirineus ó en las boras del Segre se apareix á voltas un fantasma blanch ab una llantia en la mà prop de ella, y volant se vehuen bestias feréstegas y fantásticas de las que no se 'n te avuy memoria.

La visió fa grans crits y grans plors.

Es la fantasma de Hermentruda que plora sos fillets, als quals ella sacrificá per un amor foll y deixa sa freda tomba y va divagant per lo espay arrossegant son vestit de dol y sa mortalla, y lo poble la anomena ab feresa la Dama blanca.

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

CANSÓ DE NADAL

(Del felibre J. B. GAUT.)

I

¿Nevant, pobre oraneta,
hont vas ab tant anhel
volant tota soleta,
sino 's véu cap aleta
en tot lo cel?

L' arbreda está esfullada;
y, com un gran llensol,
fent plóurer la gebrada
tot lo jorn la boyrada
tapa 'l sol.

¿Perqué ab tas germanetas
no has anat á altre cel,
á buscá ab las pobretas
rosadas y floretas
lluny del gel?

¡Ay trista, encar t' adonas
del niu del any passat!
¡Y quina pena 'm donas
veyente fer rodonas
pel terrat!

Ton bech encara hi porta
ressechs brins de pallum;
mes la maró es tan forta,
que 'l Mastral se 'ls emporta
com lo fum.

¿Qué has fet de la niuhada?
 ¡tos amors han finit!
 ¡Ay, aucelleta amada,
 com morirás gelada
 aqueixa nit!

II

Mes la pobre oraneta,
 que tremola de fret,
 piula á ma finestreta,
 y á la orella ¡pobreta!
 'm diu baixet:

III

—«Deix que á la barbacana
 m' embulli y geli 'l niu
 la freda Tramontana:
 ja rependrà sa ufana
 pel estiu.

Y cap á l'establia
 vina ab mi depresset
 á véurer á María,
 que bolca ab alegria
 al Jesuset,

Passar la mar salada
 per véurelo he degut;
 mes ja hi tinc franca entrada,...
 ¡Oh, y lo qu' ara m' agrada
 haver vingut!»

IV

Y així dihent, l' oraneta
 ve alsá l' vol ab anhel,
 y no 'l pará ¡pobreta!
 fins qu' enfonsá l' aleta
 dins del cel.

F. BARTRINA.

RECORTS DE XINA

LAS PLANAS DE KA-SHIM

LA caiguda d' una tarde freda y ennuvolada de Desembre, fá ja tres anys, embolicats en l' ample capot de pell de marta, miravam desde la proa de nostre petit baixell las inmensas planas que s' extenen á dreta y esquerra del canal imperial, per quals ayguas navegavam.

Un nou racó de Xina se 'ns obria en aquellas solitaries comarcas de las provincias de Kiang-su y Che-Kiang. Ja no 'ls calors del tropich torravan l' atmósfera, convertintla en alenada d' infern, com en las terras de Canton y de Kiang-si; tampoch nos bressavan las tébias brisas que de las terras de Formosa baixan á inundar tot lo Fokien, y si tampoch lo fret estremava 'ls rigors ab que assota los plans deserts de Siberia, en cambi los aires de las terras mongolas venian de ponent, tallant la pell de nostra cara, secant l' alé de nostra boca, y fentnos desitjar la hora d' establir lo campament en la fumada sala d' algun temple, al calor de una bona llata de foch, tot esperant la vinguda del matí pera empendre la cassera.

Ben cambiat trobarem lo paisatge, comparantlo ab lo que poch dias avans haviam deixat casi á la ratlla del Equador. Allí, en lo constant estiu de sas terras, en la perpetua verdor de sa naturalesa, 'ns arrivava á fatigar la vista y abrumar lo cap aquella vegetació exuberant de platans y cocoters, y palmas y arbres de pagoda, tots satu-

rats de fortas rehinass, quals moléculas que omplen l'aire son la causa determinant de las migranyas que tant á contribució 'ns posan als temperaments nerviosos en aquellass terras.

Mes en las terras de Ka-shim las estacions se succeheixen regularment com en lo centre d'Europa, y la vegetació está per tant subjecte als cambis de fret y de calor, oferint una varietat que no té en las comarcas tropicals. Allí sembla mes la nostre terra: no perquè en la plana se vegin las blancas casetas dels pajesos, ombrejadas per los arbres seculars sota 'ls quals han descansat tres ó quatre generacions; ni porque fereixi la vista una sola de las plantas que en nostres camps s'extenen com verda catifa, sino porque no s'hi dona aquella desesperant monotonía de color vert, clar y humit de las regions equatorials. Los tons son distints, corrent la escala desde 'l groch daurat del arrós al vert fosch del thé y 'l vermeil de las trepadoras que cubreixen los banchs de rius y de canals.

A pesar de tot, aquellass immensas planas xinas ofereixen la trista imatge de la desolació á que los condemnaren las intestinas revolts de vint anys enrera. Un fanátich y mes encara un epilèptich subjecte á somnis, durant los quals creya combregar ab Deu y rebre sos manaments, alsá en 1853 l'estandart de la revolta al peu de las montanyas del Assia central, y com tromba de vent caragolantse furiosa per valls y per montanyas, baixá fins á las costas de llevant no deixant derrera seu mes que las cendras del incendi y la pols de las ruinas que queyan sota sa planta. Hung, lo capitá sublevat, corregué per tots costats las planas de Ka-shim, deixantlas com si 'l cavall d'Atila hagués passejat aquella terra, qual herba no ha rebrotat encara per entre 'ls enderrochs de las ciutats destruhidas.

Una tarde nos donavam los cassadors punt de cita en un allunyat monticul que, confós ab la ratlla del horisont, lo preniem per antiga tomba de senyorial familia. Al dirigir allí los nostres passos, potser á la distancia en que 'l punt de reunió se perdia entre la boyra comensarem á trobar un nivell uniforme de runa sobre la terra, clarament probantnos que entravam en lo clos d'una gran ciutat arrasada per los sublevats.

L'espectacle era imponent, Al petjar aquell lloch se 'ns apareixian los més petits detalls de la destrucció, revelantnos los instints d'aquellass bandes revolucionarias que allí, com en totas parts, una volta llensadas al camp, á la ma lo fusell ó la teya, no perdonaren res. Los xinos no tenen cementiris ó al menys no volen enterrar sos morts en un recinte determinat ahont, com en Europa se confonen y nivellan

en la terra las despallas mortals del home. La pietat d'aquella gent que no existeix potser mes que pera la mort, vol que una llibertat entera y absoluta permeti escullir lo lloch ahont s'aixecan las tombas. Aixís es que en los voltants de las poblacions, en los sitis més pintoreschs, generalment en la falda de las montanyas ombrejadas per las seculars acacias ó al peu del torrent banyat per los puríssims manantials que baixan de la serra, s'aixecan las ayrosas construccions que arrencan de duas pilastras y que extenenentse en forma de ferradura circunscrihuen lo lloch ahont cada familia deposita ab ma piadosa las cendras dels seus que foren.

Y era precisament per un d'aquets sitis per ahont nos dirigiam aquella tarde. Y l'espectacle que s'oferí á nostra vista era simplement horrible. Per tot arreu las tombas havian sigut obertas; los cadavers arrencats de sas caixas, robats los vestits luxosos ab que la costum allí 'ls enterra y espargits sos ossos que las pluías havian blanquejat y netejat los vols de corps negres que encare per allí volavan.

Entrarem despres en lo clos de la ciutat en la qual no havia materialment quedat pedra sobre pedra. Un moment parats entre las runas de lo que degué ser sumptuós temple de Budha, poguerem contemplar las trossejadas pedras, las caygudas columnas, las esmicoladas imatjes de sants y venerables, los estanys d'aygua beneyta sechs y plens de pedras.

¡Sempre la mateixa humanitat mesquina, igual per tot arreu, sota las neus del Nort ó en las regions del Trópich!

¡Iguals ambicions, los mateixos odís, idéntica set de venjansa tinguí l'home sia l que vulguí 'l color de sa cara! Y per sobre de tot aquest insentat esperit de rebelió contra lo antich, aqueixa idea abrasadora de son cervell que li fa creure que 'l seu pervenir está en lluyta perpetua contra l seu passat, que may vindrá aquell si aquest no es destruhit: com si fos possible la vida sens historia, lo demá sens abir, los infants sens avis!

En las regions apartadas de la terra xina, bullan dintre 'ls cervells mongols las mateixas passions populars que entre nosaltres convertiren en runa tans temples, tants edificis tants monuments de nostra patria, de nostra fé y de nostra historia. Elocuent testimoni son de nostre acert las ara desertas planas de Kashim. Allí s'hi animá la vida, allí cresqueren importants pobles, ciutats numerosas que agitava 'l calor de la seva industria, que conrevava 'ls camps avuy abandonats, que poblava 'ls rius, quals ayguas ja no solca lo jonch del pescador. Avuy tot es miseria, tot es soletat. Als tiros dels cassadors respon

tant sols l'eco llunyà y no com en altres parts la veu dels pagesos que alarmats avisan sa presencia en lo boscall. Y 'ls camps son lo patrimoni dels remats de singlans que baixan á fer son jas en las covas de alguna tomba abandonada: las lleugeras daynas s'ajuntan en tropell, esparveradas al mes petit soroll que fereix sas orelles y numerosos vols de faysans, de feixuga ala s'aixecan pesadament dels peus del cassadors que, la escopeta en ma, poden escullir á plaher la cassa que mes los agradi.

Per tal distracció lo siti es espléndit: un cassador no sortiria may de aquellas planas. Pero l'artista, lo pensador, lo viatjer que va en busca de tradicions y monuments; fuig de aquell immens cementiri ahont fins perilla de deixarhi enterrat algun tros de son ànima.

EDUART TODA.

LA COSTA CATALANA

POESÍA QUE OBTINGUÉ 'L PREMI UNICH
EN LO CERTAMEN DE LA SOCIETAT AGRÍCOLA, CIENTÍFICA Y LITERARIA
DELS PIRINEUS ORIENTALS, Á PERPINYÁ

Avant! Amunt!

(Theodor Llorente).

No sé pas hont comensa, no sé pas hont acaba;
Lo cel la va fé hermosa, y un día 'l nostre mar
Al mon va dir: —¡Miraula! d' Europa es la pubilla!
Del Amor y del Géni n' es la primera filla;
¿Qui s' hi voldrá casar?—

Y 'l sol, lo rey que impera ab magestat augusta,
Radiant, un jorn eixía del fons del mar llati,
Y, desde 'l Rhón al Júcar, los seus jardins besava,
Enamorat, per reyna y esposa l' aclamava,
Y ella ab son bés flori.

Y aixís de flors vestida, tallada per montanyas,
Vionada per las ayguas dels rius de marge vert,
Veig com desplega altiva, pera afrontar l' oratge,
Platxas y promontoris, com lo vistós plomatge
D' un gran cap d' ala obert.

La veig gran y superba, de vilas coronada,
 Com blancas margaridas que humils han esclatat,
 Entre torras morescas y hermitas cristianas,
 Entre planas cubertas de vinyas ben ufanas,
 Y camps d' ordí y de blat.

La veig enamorada de l' ona que suspira,
 Y que amorosa besa sas calas y rassers;
 Que amaga 'l coral-rosa, las concas d' or pulidas,
 Mentres veu florí alegres sas serras, embellidas
 De pins y tarongers.

No sé pas hont comensa: á Cette y á Marsella,
 Jo hi veig las naus mateixas qu' á Rosas y á Alicant.
 A Banyuls y Portvendres, la encesa barretina
 Corona 'ls fronts més dignes, y arreu vibra argentina
 La llengua del Rey gran!!

Voreja dos reyalmes, però ha esborrat fronteras:
 Las gents que en ella viuhén sols saben d'estimá.
 Costums, historia y llengua uneixen avuy dia;
 Y aixis mateix estiman las palmas de Gandia,
 Que 'ls faigs del Ampurdá.

Aixis mateix se postran á Santas Creus y á Elna,
 Davant la tomba santa dels héroes qu' han sigut;
 Com planyen Porta-Coeli, Bellver entre las onas;
 Y á Montserrat ofreixen los poetas sas coronas,
 Son cor y son llahut.

De nostra vella rassa enclou tota la vida:
 Vora 'l cenobí en ruina passa 'l llamp parlador;
 Y 's veu dalt de la altura la gòtica morada
 Del passat feudalisme, que ovira, resignada,
 Lo carro del vapor

Alli cullen l'atmetlla las noyas mes garridas;
 Altres teixeixen randas de seda y de satí.
 Aquí 'l jovent alegre espera las sardanas,

Hont ballan falagueras fadrinas molt galanas,
Que cercan bell fadri.

Aquí enmotllan lo vidre; allí brodan ab ferro;
Enllà escriuhen poemas en pedra, colossals.
Puget, Fortuny, Ribera, del art son grans profetas;
Aragó 'l mon sublima; y entonan cent poetas
Esparsas inmortal.

Y aixís 's confon y aplega tot lo mellor d' un poble,
Que creu y que treballa, y anyora 'ls grans recorts;
Que honora la vellesa, y canta ab cent tonadas
La Fé, l' Amor, la Patria, las serras regaladas,
Tot l'any plenas de flors.

.
.

¡Oh costa catalana! Tu enclóus las esperansas
Mes bellas y mes dignes del poble catalá.
Tú ets la muralla altiva que afronta 'l mar irada;
Tú ets la viventa crónica de nostra historia honrada,
Que en tú va comensá.

Tu guardas com á perlas Iliberis, Massilia,
La Rhoda dels Fenicis, la Emporion dels Romans,
La Barcino estimada, la Tarraco llatina
Y la gentil Valencia que'ns du la veu divina
D'uns estimats germans.

No 't mancan planas fértils, ni tórridas sorreras,
Ni es prou per dividirte un ample Pyréneu.
Culls la melosa bresca; prempsas l'atica oliva,
Y esprems l' abundant néctar que al cor mes trist reviva,
Y torna en foch la neu.

Culls aquell ví que crema, que escalfa y sempre inspira
Amors, somnis, coratge, y sents bramá 'l mestral,
Que arrestellant los roures, proclama ab valentia
Que 'l Geni de la gloria per temple te 'l Mitj-dia,
Que es son alberch payral!

Sols hi ha germans caríssims entre eixa rassa noble;
Los fills del Ter, del Turia, del Agli y 'l Llobregat,
D'ensá que 'ls separaren van estimarse 'i doble:
Es facil fer fronteras, mes fer bossins á un poble,
¡Ningú may ho ha lograt!

Ab igual alegría tu escoltas *La Countesso*,
Lo Pardal, y *La Rosa*, ó 'l *cant de Magali*.
Avant! Mentres te reste l' amor de tos patricis,
Los jorns de ton pervindre sempre 't serán propicis,
Perque may mor la rassa
Qu' espera y sab senti!

ARTHUR MASRIERA COLOMER.

1883.

